

és újkoriak voltak (26 db kerámiatöredék, 2 db patics). Ez alapján egy nagyobb régészeti lelőhely (őskori és Árpád-kori település) feltételezhető a szőlőhegyen, melynek K–DK-i szélét találtuk meg. Feltételezett kiterjedése: 300 m (ÉNy–DK) × 250 m (DNy–ÉK).

Munkatársak: Horváth Antónia, Galkó József és Óvári Gábor.
CSENGERI PIROSKA

6. Abony, Rózsás-dűlő IV. (44. lh.) (KÖH 33304) (Pest-megye) A, Sza

Az M8–M4 autópálya elválasztási csomópont közlekedési építményei előkészítéséhez kapcsolódó munkálatok során 2014. július 18.–augusztus 1. között próbafeltárást, 2014. november 24–28. között pedig teljes felületű feltárást végeztünk a lelőhelyen. A terület Abony településtől ÉK-re, a 4. sz. főút Abonyt elkerülő szakasza mellett húzódik. Összesen 3015 m² terület humuszosolása történt meg.

A próbafeltárást során 6 objektum került elő. Három méhkas alakú gödör és egy kövekkel kirakott platnis kemence, keltező leletanyag hiányában, bizonytalan korú volt. Feltártuk még két földbemélyített ház részleteit is: az egyikből kevés szarmata, a másikkól kevés késő avar kerámiatöredék került elő.

A teljes felületű feltárást során további 23 objektumot bontottunk ki, köztük két házat, két kemencét és 19 gödröt. A kibontott objektumok közül 12-ből került elő kevés szarmata vagy bizonytalan korú kerámiatöredék és állatcsont, a többi keltező leletanyag hiányában bizonytalan korú volt. Egy bizonytalan korú gödörből emberi váz került elő.

Munkatársak: Bózsza Anikó, Rajna András régészek és Szócs Péter geodéta.

PATAY RÓBERT

7. Alsónémedi, Ürgevolgy-dűlő (15. lh.) (KÖH 45795) (Pest megye) Ó?

A B1 DN 400 kőolajvezeték rekonstrukciójához kapcsolódó régészeti kutatások során 2014. június 17-én régészeti megfigyelés közben bontómunkát végeztünk Alsónémedi 15. (Ürgevolgy-dűlő) lelőhelyen. A terület Alsónémedi településtől ÉK-re húzódik. A 45 m²-es területen összesen 5 gödröt bontottunk ki, közülük egy gödörből került elő nagyon kevés, talán őskori kerámiatöredék, a többi keltező leletanyag hiányában bizonytalan korú volt.

Munkatárs: Bózsza Anikó régész.

PATAY RÓBERT

8. Apc határa, 21-es sz. főút (Heves megye) Pa, Ú, R, B, Lt, Sza

Apc határában, a 21-es sz. főút 1+300–7+850 km és a 9+750–15+050, valamint a 17+000–48+000 km sz. közötti szakaszának (Apc, Zagyasvántó, Lőrinci) négy nyomsávúra bővítése projekt keretében a Dobó István vármúzeum munkatársai az alábbi próba- és megelőző régészeti feltáráásokat végezték el.

Berek-alja 1. (KÖH 31504): a lelőhely a 21-es sz. főút K-i és Ny-i oldalán található. É-ről egy szeméttlerakóhoz vezető betonozott út határolja, D-i részét pedig a mostani Szuha-

patak medre szeli át. A lelőhely 132–135 m tengerszint feletti magasságban terül el, alapvetően sík területen. Az egész holocén ártéri terület mezőgazdasági művelés alatt áll.

A próbaásatásra 2014. február 20. és március 21. között, a megelőző feltárással 2014. július 3. és augusztus 4. között került sor. A 086, a 0114/1, a 0114/9, a 114/11, a 0118, a 0119/1, a 0119/2, a 0119/3, a 120/1, a 0139/2, a 0142/1 és a 0143 hrsz.-ú ingatlanokon folytak a munkák. A próbafeltárást 151,34 m², a megelőző régészeti feltárást 7630,33 m² felületen végeztük el. A próbafeltárást alkalmával 17 régészeti objektumot tártunk fel. A megelőző régészeti ásatás alkalmával 1493 objektumszámot és 3096 stratigráfiai egység számot osztottunk ki.

A feltárási területet az ütemterv szerint négy részre osztották: 1/a, 1/b, 2/c és 2/d. Az 1/a és az 1/b részek a 21-es sz. főút Ny-i, a 2/c és a 2/d részek a 21-es sz. főút K-i részén találhatók. Az 1/a és a 2/c területeket a Szuha-patak mesterséges medre választja el az 1/b és a 2/d területektől.

A humuszosodott réteg vastagsága átlagosan, 90 és 110 cm közé helyezhető. A régészeti objektumok egymással többször is szuperpozícióban voltak. A lelőhely 1/a és 2/c részein főként őskori (DVK, rézkor, bronzkor) és kevés szarmata telepjelenségeket figyeltünk meg szórványos temetkezésekkel. Az 1/b és a 2/d részein inkább szarmata és kevés őskori (DVK, rézkor, bronzkor) telepjelenségeket regisztráltunk néhány sírral.

Az 1/b részen a dunántúli vonaldiszes kerámia kultúrájának legdélibb házat azonosítottuk. A cölöphelyek tisztázását a gyökér- és rágcslányomok nehezítették. A friss, 2014-es régészeti eredmények a korábbi ismereteket megerősítették: a Berek-alja 1. lelőhely területét és annak tágabb környezetét az őskor különböző időszakában az ember intenzíven belakta.

A feltáráshoz kapcsolódóan műszeres fémlelet-felderítést is végeztünk. A kutatásnak köszönhetően számos szarmata fibula, római kori érem és egyéb fémleletek kerültek elő.

A feltárást munkatársai: Gutay Mónika ásatásvezető régész, Tóth Zoltán, Havasy Orsolya, Vágvolgyi Bence régészek, Bíró László, Farkas Gábor, Gulyás Benedek, Hortobágyi Viktor, Pap Lilla, Princz Tamara, Rácz Kristóf, Somodi Zoltán, Tóth Katalin, Tóth Magdolna és Balogh Bodor Tekla technikusok.

GUTAY MÓNIKA – TÓTH ZOLTÁN

Farkas-major (KÖH 85415): A lelőhely az Apc, Berek-alja 1. lelőhelytől D-re található. ÉK-ről a 21. sz. autós pihenő parkolója határolja. A lelőhely 135–145 m tengerszint feletti magasságban terül el, egy dombtetőtől és annak lejtős részein. A lejtős, alacsony részen réti öntéstalaj, a dombtetőn csernozjom-barna erdőtalaj figyelhető meg.

A próbafeltárással 2014. február 24. és március 21. között, a megelőző régészeti ásatásra 2014. július 03. és november 12. között került sor. A 079/9, a 080/1, a 86, a 087/15, a 0113/3, a 0114/8, és a 0114/11 hrsz.-ú ingatlanokon folytak a munkák. A próbafeltárást 943,59 m², a megelőző régészeti ásatást 45448,83 m² felületen végeztük el. A próbafeltárást alkalmával 60 régészeti objektumot bontottunk ki. A megelőző feltárást során 2131 objektumszámot és 4966 stratigráfiai egység számot osztottunk ki.

A feltárási terület nyolc részét (1/c, 1/d, 2/a, 2/b, 3/a, 3/b, 3/c és a 3/d) két ütemben tártuk fel. Az 1/c, a 3/d, az 1/d, a 2/a, a 3/b és a 3/c részek a 21-es főút Ny-i részén, a 2/b és a 3/a részek a 21-es főút K-i részén találhatók. Az 1/c, a 3/d részek és az 1/d, a 3/c részek között a szarvasgedei út található. A humusz-

sodott réteg vastagsága nagyon változó. A dombtetőn 30 cm, az alacsonyabb, mélyebb részekben 90 és 110 cm közé helyezhetők. A régészeti objektumok egymással többször szuperpozícióban voltak. A lelőhely legtöbb részén főként szarmata telepjelenségeket figyeltünk meg temetkezésekkel. Ács Csilla régész az 1/d részen kelta telepjelenségeket regisztrált. A 3/d, a 3/a részekben kevés őskori telepjelenségeket azonosítottunk. A 4/a és 2/h részekben a jégkorszakban élt állatok csontjai is előkerültek. A valószínűleg beásott csontdarabok 12 helyen kerültek elő. A 4/a részen hat beásási nyom félkörívben helyezkedett el. Az egyik csöves csont mellett egy okkerdarab és egy pattintott kő volt. A 4/a részen egy 5 m átmérőjű, 13 cölöpszerkezetes sátor és a bejárata előtt 6 karólyukból álló szélfogó vagy bejárat nyomait is megfigyeltük. A közelében tűzhely nyomok voltak. A sátor egyik cölöphelyének betöltésében egy fosszilis csont és egy pattintott kő volt. A vadászó-halászó-gyűjtőgéző és a nomád életmódot folytató közösségek éltek sátrakban. A sátor kora valószínűleg a paleolitikum végére, napjaink előtt 30 ezer és 10 ezer év közé tehető. Pontosabb korát a cölöphely betöltéséből származó fosszilis csont radiokarbonos kormeghatározása alapján lehet majd meghatározni. A restaurátorok a cölöphelyeket gipsszel kiöntötték, hogy később rekonstruálhassuk a sátor szerkezetét. A 4/a részen még őskori telepjelenségeket azonosítottunk. A 4/d részen bronzkori objektumok kerültek elő.

A szarmata települést hosszú időszakon keresztül, a 3. és az 5. század között lakhatták. A lelőhelyen kisebb háztartás-csoportokat (földbe mélyített házakat, tároló és műhely gödröket) lehet elkülöníteni. Valószínűleg egy-egy időszakban csak a lelőhely kisebb részét használták intenzíven. Idővel, amikor a házak már rossz állapotban voltak, akkor azokat felhagyták, és a közelükben újakat építettek. Néhány lakóépület járósíntjén égési réteget is dokumentáltunk, amelyek főként a település pusztulásához köthetők, mint ahogyan a gödrökben elhelyezett emberi maradványok is.

A településhez kapcsolódó temetkezésekről megállapítható, hogy egyetlen központi, kb. 15–20 sírt tartalmazó temetőn kívül az elhunytakat a lelőhely több pontján, általában 2-3 sírt tartalmazó kisebb csoportokban temették el, abban az időszakban használt településrész közelében. A férfi sírokban az övcsatok és kések mellett olykor előkerültek vaslándzsák maradványai is. A női sírok leletanyagban gazdagabbak a férfiakénál, a halottakat gyakran díszítették ékszerek (fülbevaló, üveggyöngyökből fűzött nyaklánc, ruhakapocs, karperec). A kor szokásának megfelelően az elhunytak lábfejnél gyakran találhatunk edényeket, amelyekbe ételt vagy italt tehetek túlvilági útravalóként.

A települést a használati idejének második felében megerősítették, valószínűleg fából készített sánc vette körbe, amelynek az ovális gödreit sikerült megtalálnunk.

Farkas-major lelőhelyen műszeres fémlelet felderítést is végeztünk. A kutatásnak köszönhetően számos szarmata fibula, római kori érem és egyéb fémleletek kerültek elő.

A feltárás munkatársai: Gutay Mónika ásatásvezető régész, Tóth Zoltán, Vágvölgyi Bence, Havasy Orsolya, Ács Csilla, Halász Ágoston régészek, Bíró László, Gulyás Benedek, Farkas Gábor, Rácz Kristóf, Tóth Magdolna, Tóth Katalin, Pap Lilla, Princz Tamara és Balogh Bodor Tekla technikusok.

GUTAY MÓNIKA – TÓTH ZOLTÁN

9. Apc határa, tervátasások (Heves megye) Pa

A Dobó István Vármúzeum munkatársai 2014. december 1. és 31. között tervátasást végeztek a település határában, a Somlyó hegy alatti részen, az alábbi lelőhelyeken.

Apc, 5-6. lelőhelyek (KÖH 54117): A lelőhely a Somlyó hegylábi felszínén, egy kisebb vízmosás mellett helyezkedik el. A feltárás az Apc 0207/2 és 0207/3 hrsz.-ú ingatlanok területén folyt, 112,634 m² felületen.

A most végzett kutatások alapján megállapíthatjuk, hogy a lelőhelyet átszelő vízmosás két partján korábban különálló lelőhelyekként lokalizált Apc, 5. lh. (KÖH 54117) és Apc, 6. lh. (KÖH 54118) lelőhely valójában összetartozik, összevonásukat javasoljuk a KÖH 54117 azonosító szám alatt.

A pattintott kövek és a fosszilis csontanyag szóródása kb. 120×30 m-es felületen figyelhető meg. A korábbi kutatásokkal összhangban felső paleolitikus telepjelenségeket azonosítottunk.

A lelőhelyen hat, kb. 3×2 m-es ásatási szelvényt nyitottunk. A legigéretesebb szelvényekben folytattuk a bontást. A megfigyelt rétegsorok a következők voltak: 0–30 cm között humuszosodott, barna színű réteg, alatta sárga színű löszös üledék következett. Az 5. szelvényben a humuszosodott réteg alatt kevert, bolygatott rétegeket figyeltünk meg. Az 5. szelvényt a négy égtáj irányában kutatóárok segítségével bővítettük. Fúrásokat is végeztünk, az 5. szelvényben 4,5 m mélyen homokos üledék jelentkezett. A lelőhelyet keresztülmetező vízmosás/árok falában három szelvényt nyitottunk: a 9/1, a 9/2 és a 9/3-as számokon. Az 1. és a 4. szelvény között a pattintott kövek és a szórványos fosszilis csontanyagok zömében 25–45 cm között kerültek elő. Az 5. szelvényben a humuszosodott réteg és a kevert réteg határán fosszilis csontok és pattintott kövek ékelődtek ki. A kevert rétegből kb. 1 m mélyen fosszilis csontok, faszéndarabok és egy nagy méretű, két munkafelületű, kb. 200 kg-os andezit kő látott napvilágot. A 9/1-es szelvényben az első leletes szintet 40–50 cm között, a második leletes szintet 90 cm körül figyeltük meg. A 9/2-es szelvényben az első leletes szintet nem találtunk meg, a második leletes szint 170–200 cm között, a harmadik leletes szint 230–250 cm között jelentkezett. A 9-es szelvényekben a leletes szintek fosszilis csontokból, faszén/okker darabokból és pattintott kövekből tevődtek össze.

A lelőhelyen három kultúrréteg feltételezhető. A legfiatalabb réteg Epigravettien, a második és a harmadik réteg Gravettien/Aurignacien lehet.

A pattintott kövek nyersanyaga változatos, sok a helyidegen nyersanyag (radiolarit, obszidián, szarukő és az északi tűzkő).

Apc, 9. lh. (KÖH 54121): A kutatást a 136 hrsz.-ú ingatlanon, 75,452 m² felületen végeztük el. A lelőhely a Zagyva pleisztocén teraszán helyezkedik el.

A korábbi kutatásokkal összhangban ezen a helyszínen is felső paleolitikus telepjelenségeket azonosítottunk. A lelőhelyen nyolc, különböző nagyságú ásatási szelvényt nyitottunk. Az 1. szelvényben apró fosszilis csontokat és pár darab pattintott követ találtunk. A 2., a 3. és a 4. szelvényből közepes nagyságú fosszilis csontok kerültek elő. Az 5. szelvényben egy 54 cm hosszúságú mamut *tibia* látott napvilágot. A leletek többsége a 25/30 cm vastagságú, humuszosodott réteg alatti löszös üledék határán volt. A 6., a 7. és a 8. szelvény üres volt.

Ezen a lelőhelyen egy kultúrréteget figyeltünk meg.

A két ásatási helyszínen dr. Dobos Anna főiskolai adjunktus (Eszterházy Károly Főiskola) segítségével mikromorfológiai, szedimentológiai és OSL mintákat vettünk.